

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, University of Aarhus. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1847_896A-intro-shoot-idm346.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Ældre folkeviseudgaver og Grundtvigs forlæg

De ældre udgaver i Grundtvigs eje

I folkevisernes udgivelsehistorie kunne man i 1840'erne se tilbage på flere hovedværker: Anders Sørensen Vedels *Hundredvisebog* fra 1591 og den godt hundrede år yngre opfølger ved Peder Syv (oftest kaldet "Tohundredvisebogen") fra 1695 med det dobbelte antal viser.

* Vedels udgave bestod af tre afdelinger, og der henvises derfor til viser herfra med I, II eller III samt et nummer, mens henvisninger til viser, som udelukkende findes hos Syv, sker med IV samt et nummer.

Begge var kommet i adskillige oplag i løbet af 1600- og 1700-tallet (Henningsen 1959, s. 53-84). 1700-tallet havde efter engelsk forbillede budt på to bind med titlen *Levninger af Middelalderens Digtekunst* (herefter *Levninger*): et ved Bertel Sandvig (1780, anonym) og et ved Rasmus Nyerup (1784). Restoplaget af disse gik tabt ved Københavns brand i 1795. I begyndelsen af 1800-tallet var Werner Abrahamson, Rasmus Nyerup og Knud Lyne Rahbeks fembindsudgave, *Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen* (1812-1814; herefter Abrahamson, Nyerup og Rahbek), den gængse. I 1847 ejede Grundtvig både Syv (i original fra 1695) og Abrahamson, Nyerup og Rahbek, som i hans bibliotek var indbundet i to bind. Disse værker har numrene 2452, 2453 og 2454 i hans Bogfortegnelse fra 1839. Grundtvig brugte gerne viseopskrifter fra begge værker i sin udgave. Grundtvig ejede også *Levninger*, men det ser ikke ud, som om han har brugt viser herfra som forlæg.

Vedels og Syvs udgaver havde skabt tradition for at udgive viser i portioner à 100, så Grundtvig så sig åbenbart nødsaget til at undskylde, at han kun bragte "halvfjerdsindstyve" (s. [VII]). Faktisk rummer bogen 72 viser.

Forlæg

Når man ser på, hvor mange ændringer Grundtvig har foretaget i hver eneste vise, kan det forekomme mere rigtigt at kalde forlæggene inspirationskilder, men jeg vælger det neutrale (og kortere) 'forlæg'. Vedel og Syv er storleverandører. Ud af visebogens 72 kan man finde forlæg i deres værker for de 50. Hvis man indimellem falder over formuleringer, der ikke findes hos Vedel og Syv, kan de stamme fra Abrahamson, Nyerup og Rahbek. 51 viser ud af Grundtvigs 72 findes i denne udgave - herunder 9, som ikke er hos Vedel og Syv. Samtidig har Vedel og Syv andre 9, som ikke er med i Abrahamson, Nyerup og Rahbek. Resten overlapper hinanden, men det er tydeligt, at Grundtvig som regel foretrækker Vedels og Syvs versioner frem for den nyere udgaves.

Herudover benyttede Grundtvig et par af de håndskrifter, som Svend arbejdede med. Grundtvig angiver i sit forord, at han bringer syv viser, der ikke tidligere har været trykt. I den kronologiske indholdsfortegnelse s. IX f. har han mærket disse viser med en asterisk. Det drejer sig om: *Græshoppen* (DgF 59), *Runegaard* (DgF 12), *Hevnersværdet* (DgF 25), *Linde-Møen* (DgF 66), *Ælvehjem* (DgF 45), *Brodermordet* (DgF 340), *Systemordet* (DgF 95); (se også Toldberg 1946, s. 128). De to sidstnævnte stammer måske fra mundtlig optegnelse, mens de øvrige har kunnet findes i forskellige folkevisehåndskrifter.

Især to håndskrifter skal fremhæves, nemlig Karen Brahes folio (dateret o. 1570) og Grundtvigs kvart (dateret til 1656). Grundtvig havde i 1838 købt det sidstnævnte for 2 rigsbankdaler. Karen Brahes folio havde i mere end 200 år ligget upåagtet hen i biblioteket i Odense adelige Jomfrukloster (grundlagt af Karen Brahe), men var blevet omtalt i 1839 af Caspar Paludan-Müller, der i tidsskriftet *Brage og Idun* udgav visen om Axel og Valborg (DgF 475) i versionen herfra. Karen Brahes Arkiv hører i dag under Roskilde Kloster.